

ПАРЦЕЛЬОВАНІ КОМУНІКАТИ ЯК МАРКЕРИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ІНТЕНЦІЙ МОВЦЯ ТА ЕКСПРЕСИВНОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

У статті проаналізовано комунікативно-інтенційний зміст, функційні можливості та пунктуаційні параметри парцельованих комунікатів у художньому тексті, зокрема, зазначено, що парцельовані конструкції слугують релевантними синтаксичними засобами вербалізації інтенцій мовця, спрямованих на актуалізацію змістового центру висловлення, на виокремлення його інтенційної домінанти, на розширення і поглиблення інформації, увиразнення індивідуально-авторського бачення світу та емотивно-аксіологічних параметрів текстової комунікації; встановлено, що функціонування парцельованих комунікатів пов'язане з прагматичною компетенцією мовця-автора, його умінням використовувати трансформативні вияви узвичаєної синтаксичної структури задля створення експресивності та динаміки художнього тексту.

Ключові слова: комунікативна інтенція, мовець, парцельовані комунікати, експресивність, дискурсивне висловлення, абзацна парцеляція, текст.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Когнітивно-дискурсивний вектор сучасної української лінгвістики, що є визначальним в її поліпарадигмальному вимірі, актуалізує низку питань, які потребують ґрунтовного вивчення і мають стосунок до мовної особистості, її лінгвокреативних можливостей та прагматичної компетенції, до глобальних інтенцій тексту і релевантної експлікації авторського задуму, мовленнєвих стратегій і тактик. Такий динамічний, комунікативно-прагматичний підхід відкриває нові горизонти для дослідження зв'язку між глибинними ментально-когнітивними концептами і використанням різнорівневих мовних засобів у дискурсивній практиці мовців, дає змогу глибше з'ясувати прагматичний потенціал та функційні можливості одиниць мови в текстовій комунікації, увиразнює їхню важливу роль у процесі вербалізації мовленнєвих інтенцій та експресивізації художнього тексту.

Комунікативна інтенція – одна з антропозорієнтованих лінгвістичних категорій, що завжди співвіднесена з мовцем, який визначає інтенційні обшири спілкування, добирає систему мовних засобів для реалізації авторського задуму, детермінує розвиток толерантної чи атолерантної комунікації. Широкий спектр інтенційних намірів мовця (наприклад, інтенцій розповідності, питальності, спонукальності, оптативності тощо) репрезентує низка синтаксичних засобів: синтаксем, висловлень, реченнєвих еквівалентів, дискурсивно-жанрових форм. Актуальність нашого дослідження, власне, і визначається побільшеною увагою до синтаксичних одиниць, зокрема – до фігурально-риторичних конструкцій, що слугують засобами вираження інтенцій естетичності в художньому дискурсі, відображають його експресивність та динаміку, формують архітектоніку словесної тканини загалом.

У мовознавчих дослідженнях текстові одиниці (складне синтаксичне ціле, надфразна єдність, дискурсивне висловлення, жанр) вивчають здавна, проте розгляд їх у контексті комунікативних інтенцій та стратегій, у ракурсі чіткої систематизації та дискурсивно-жанрових диференціацій з опертям на прагматичні настанови мовця-автора потребує глибокого лінгвістичного аналізу. Як видно з праць вітчизняних мовознавців (Н. Гуйванюк, С. Єрмоленко, І. Колегаєва, Н. Кондратенко, І. Кочан, В. Кухаренко, О. Селіванова, Н. Сологуб, М. Степаненко, Т. Радзієвська, К. Шульжук та ін.) студіювання цього аспекту все ж розпочато і пов'язано передусім із антропозорієнтованим скеруванням лінгвістики, із кваліфікацією тексту як комунікативного засобу, здатного передати світ людських емоцій та оцінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Художній текст «є результатом суб'єктивного авторського осмислення дійсності і, природно, відображає не просто світ, а світ, побачений очима автора» [6, с. 83]. Авторська модальність розкриває справжнє ество митця, його ментальність, безпосереднє сприйняття та розуміння життєвих реалій, інтенційний простір. Синтаксичні конструкції увиразнюють цей модально-інтенційний обшир комунікації. С. Єрмоленко цілком слушно зауважує: «Думка, народжуючись, втілюється в певній мовній формі; вона відразу народжується як стилістично окреслене, призначене для конкретної сфери спілкування, зумовлене комунікативною метою висловлення» [1, с. 118].

Художній текст як цілісний і завершений продукт виформовують різні синтаксичні конструкції: питальні й непитальні, повні й неповні, поширені й непоширені, складні й прості ускладнені речення. Утім, важливу роль у передаванні його динаміки та експресивності відіграють ті синтаксичні утворення, що не відповідають певному реченнєвому зразку, не підлягають граматичному членуванню, проте слугують виразними засобами експлікації мовленнєвих намірів. До таких конструкцій належать парцельовані комунікати, що їх у практиці мовознавчих досліджень називають приєднувальними конструкціями (П. Коструба, П. Дудик), приєднувально-видільними одиницями (І. Петличний), відокремленими синтагмами (Є. Кротевич, І. Чередниченко), еквівалентами речення, комунікатами (І. Слинько, Н. Гуйванюк, М. Кобилянська); нечленованими і неповними реченнями (І. Вихованець); парцельованими конструкціями (В. Жайворонок, А. Загнітко); дискурсивними висловленнями (Н. Гуйванюк, В. Шинкарук).

Водночас парцеляцію як спосіб мовного оформлення й «вербалізації думки-інтенції» [11, с. 232], як мовленнєве членування єдиного змісту кількома комунікемами вивчають у лінгвостилістиці в контексті стилістичних фігур мови, серед тропейчних мовних одиниць, що мають особливу будову та синтаксування. Вони пов'язані з «трансформацією узвичаєної синтаксичної структури» [3, с. 478], із «граматичними інноваціями та сегментованими конструкціями» [4, с. 520]. Так, на думку Н. Гуйванюк, парцеляція як спосіб комунікативної реалізації висловлення є функціонально-значущим відхиленням від типового зразка, яке виявляється в максимальній актуалізації парцельованого компонента (певного відрізка цілісного висловлення) [3, с. 460].

У контексті сучасних комунікативно зорієнтованих лінгвістичних тенденцій важливого значення набуває розгляд парцельованих комунікатів як маркерів впливу на співрозмовника, як конструкцій, які, з одного боку, вербалізують інтенції мовця, а з іншого – створюють експресивність художнього дискурсу, увиразнюють його динаміку й емоційність.

Мета статті – визначити функційні можливості парцельованих комунікатів у художньому тексті, окреслити їхній комунікативно-інтенційний обшир та структурно-семантичні параметри в текстовій комунікації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Парцельовані комунікати слугують засобами вербалізації індивідуально-авторських інтенцій, що реалізуються в особливому мовленнєвому розподілі та сегментуванні предикативних і релятивних відрізків висловлення. Спектр таких інтенцій сконцентрований на тому, щоб виокремити певну позицію мовця, увиразнити авторське сприйняття світу не тільки як спонтанного вияву мовленнєвого наміру, але і як спланованого, свідомого використання мовних одиниць. Як зауважує А. Загнітко, у внутрішньореченневих синтаксичних інноваціях особливе місце належить парцеляції – членуванню єдиного цілого на окремі компоненти з метою актуалізації останніх та надання їм інформативної викінченості та ситуативної значущості [3, с. 526], пор.: *Я сита. Незалежна. Можу мати кого хочу і коли хочу. А його – не можу* (М. Матіос); *Сонце заходило криво. На вітер. На неспокій в його душі* (Ірина Вільде).

Функційні можливості парцельованих конструкцій пов'язані зі створенням образно-змістового та естетичного ефекту текстової комунікації, передаванням її динаміки, актуалізацією тих чи тих сегментів – інтонаційно-змістових одиниць мовлення. Парцеляція як явище динамічного (експресивного) синтаксису виражене «в структурно-семантичному та інтонаційному вичленуванні однієї або кількох синтагм (чи речень), що обов'язково виносяться за межі речення і розташовуються в постпозиції стосовно базового речення» [5, с. 3]. Сегментування єдиної синтаксичної структури речення на окремі синтагми зумовлене авторською інтенцією і слугує стилістично вмотивованим прийомом оформлення думки, оскільки застосовують парцеляцію для увиразнення емоційної наснаги висловлення, порушення звичних інтонаційно-синтагматичних моделей із конкретною метою – актуалізувати увагу на потрібному слові, уникаючи одноманітності, естетично впливати на адресата, створювати експресивність художнього тексту. Отже, такий прийом спланований, стилістично вмотивований і цілком відповідає авторському задуму й текстовим стратегіям.

Комунікативна інтенція, зреалізована в парцельованому висловленні, перервана й відображає індивідуально-авторське бачення світу. Як відомо, парцельовану конструкцію формує базова структура і парцелят, який доповнює, уточнює, конкретизує думку стрижневого речення і перебуває в безпосередній залежності від нього, пор.: *Над містом розмовляють голуби. Про що, не знаю. Про цікаві речі. Про той собор. Про людство. Про війну. Про білий світ, про небо* (Л. Костенко). Пунктуаційно-інтонаційне членування висловлення на дві частини фіксує «не стільки формальний розрив синтаксичних зв'язків у цих конструкціях, скільки виступає як засіб емоційно-експресивного виділення їх частин, особливо другої» [7, с. 68].

Парцельованими можуть бути головні, однорідні й відокремлені члени речення, частини складного (складнопідрядного, складносурядного чи безсполучникового) речення, конструкції з різними видами синтаксичного зв'язку в межах надфразної єдності, тексту. Зокрема, на динамічне розгортання текстової комунікації впливає передусім парцеляція головних членів речення – підмета і присудка. У такому разі авторську інтенцію реалізують сегментовані висловлення – окремі синтаксеми, що вияскраплюють ту чи ту інтенційну домінанту, напр.: *Але є інші люди. У них є діти. Чоловік. Кухня. Потреба піклуватися і опікуватися* (М. Матіос); *Справжнє тільки те, що відкидають. Невидані твори, невиставлені картини, неприйняті*

скульптури, покладені на полиці кінострічки, що не побачили екрана (П. Загребельний); *Готую сніданки й вечері. Мию. Перу. Натираю чоловікові хвору спину. І здебільше – мовчу* (М. Матіос). Синтаксичні побудови з парцелятами можна об'єднати в одну комунікативну одиницю, бо вони тісно пов'язані змістовими та граматичними характеристиками, але тоді, як зауважує Т. Шевченко, втрачається емоційна насиченість, яка сприяє експресивному виділенню думки [12, с. 365], її актуалізації та сегментації.

Динаміку художнього тексту та його експресивізацію передають парцельовані поширювачі, зокрема – поширювачі об'єктного типу (*Чи має жінка зняття тортур? Має. Руки. Язик. Губи* (М. Матіос); *Тут я вперше відчула запах книжок. І дух слова* (Г. Тарасюк), означального типу (*І це був вирок їй – як жінці. Непередбачуваний. Остаточний* (Г. Тарасюк) та обставинного типу (*До того я ніколи не думала, що можна так легко ускочити до чужого чоловіка в обійми, а ще швидше – в ліжко. Без у.о. Без присягань і торгів* (М. Матіос); – *Досі я чекала Казимира. Всім серцем. Кожною ниткою нервів. Наяву і уві сні* (Ірина Вільде). Зрідка фіксуємо парцеляцію мішаного типу, напр.: *А далі він робив з мене квітку. Нічну. Матіолу* (М. Матіос); *Хотіла спочити. Від усього. Набратися сил* (Г. Тарасюк). Комунікативні інтенції в таких конструкціях мають емотивно-оцінний характер, який виявляється в експресивному наголошуванні кожного елемента висловлення, у динамічності повідомлюваної думки.

Парцеляція на базі простого речення розширює його інформаційну насиченість, інтенсифікує зміст тих чи тих синтагм, надає їм виразності, актуалізує комунікативно найважливіші компоненти думки-інтенції. Кількість актуалізованих синтагм варіюється від однієї до трьох і більше. Пор.: *Ще трохи – і ваша хата. І двері...* (Г. Тарасюк); *Потрібне серйозне лікування. І чималі гроші... І, звичайно, надія на Бога...* (Г. Тарасюк); *Страх – ваша велич. Ваша слава. Ваша сила* (Г. Тарасюк). Нанизування парцелятивів створює почуттєво-напружений семантичний відрізок тексту, сприяє змістовій конденсації та логічному виділенню, увиразненню думки, напр.: *Єдина душа, яка любила її... Справді любила. Так віддано... Так ніжно...* (Г. Тарасюк).

Дещо по-іншому реалізується інтенція в складних реченнях. Її експлікація представлена предикативною одиницею – окремим дискурсивним висловленням. Наприклад, парцеляція підрядної частини увиразнює та розширює прагматичну настанову автора – основного суб'єкта текстової комунікації. Залежно від сполучникових засобів, якими вводиться сегментований компонент, парцельована конструкція може передавати різний семантичний діапазон, пор.: парцелят зі значенням причини: – *Та я й собі трохи пригонорюся. Бо вже до церкви треба приновити одіж* (Г. Тарасюк); парцелят зі значенням місця: – *Приберіть його звідси. Куди завгодно, аби тільки не було його тут* (П. Загребельний); парцелят зі значенням мети: – *Я хочу спізнати байдужу пристрасть, силувану. Щоб зрозуміти, чим вона відрізняється від спонтанної* (М. Матіос); парцелят зі значенням умови: – *Я хочу вийти за межі цих стін. Коли не сама, то з довіреними людьми* (П. Загребельний); парцелят із порівняльним значенням: *Коли є про що довідатися, то чоловік довідається неодмінно. Як хворощів не сила приховати від лікаря, коли вони є в тілі, так і тут* (П. Загребельний).

Парцеляцію речень із сурядним зв'язком між поєднуваними частинами оформляють сурядні сполучники (*а, але, та*), які виражають здебільшого протиставні відношення, напр.: *Хтось по житті, як з компасом, вперед – і ордени. А в мене тільки комплекси і манія вини* (Г. Тарасюк); *Наступного дня в горах зіпсувалася погода і дощ перішив безперестанку. Але ми не мали бажання згортатися* (М. Матіос).

Парцельовані конструкції створюють своєрідні пунктуаційно ізольовані інтонаційні комплекси, які в лексико-семантичному оточенні цілісного текстового тла корелюють із стилістично нейтральними мовними одиницями.

Парцелят як текстотвірний елемент відображає всебічну репрезентацію інтенцій, зреалізованих у надфразній єдності, у якій спостерігаємо тісну взаємодію базового речення з парцельованими конструкціями за допомогою різних типів синтаксичного зв'язку (сурядного, підрядного, безсполучникового), напр.: *Людина людину бере в смертельну облогу своїх пристрастей, амбіцій, бажань. І хто, якими грошими заплатить за цей марафон, за щоденне випробування серця на розрив? Ніякий Київстар зі своєю посекудною оплатою не здожене* (М. Матіос).

У художньому тексті парцелят поєднується зі стрижневим і наступним висловленням такими типологічними виявами семантичного зв'язку, що загалом впливає на динаміку текстової комунікації та її експресивність:

1. Парцелят семантично стосується тільки базового речення, конкретизуючи, пояснюючи якесь опорне слово в його структурі, напр.: *З хати вийшла невістка. **Здорова, виплекана, високогруда*** (Ірина Вільде); *Був барвний ранок. **Свіжий, яскравий, дзвінкий*** (У. Самчук); *Міст співав свою бойову пісню. **Не першу й не останню*** (Г. Тарасюк). Такі парцеляти комунікативно спрямовані на розширення змісту стрижневого речення, акцентуацію однієї думки, виділення якогось слова, комунікативно значущого для мовця.

2. Парцелят має тісні зв'язки з наступними після нього реченнями, напр.: *Чому ця комашня завжди така метушлива? І ця ось, окремо взята. Я хочу її розчавити. За активність, яка не співпадає з моєю теперішньою бездіяльністю. Цікаво, чи комусь спадає на думку розчавити мене, як мурашу? І за що, цікаво?* (М. Матіос). Парцеляти такого типу різноспрямовані. З одного боку, об'єктний поширювач граматично залежить від присудка, а з іншого – він лексично пов'язаний із наступними висловленнями через повтори.

3. Парцелят здебільшого має прямі лексичні проєкції за межами свого безпосереднього оточення, тобто він як ремо-тематичний елемент розвиває думку не тільки в структурі одного синтаксичного цілого, а й на межі інших надфразних єдностей. Напр.:

Люди – це носії масок, а не облич. І незалежно, хто вони, де вони і з ким.

Маску можна зірвати, як присохлий до свіжої рани бинт, – силою болю. Або силою смерті.

За інших умов люди масок не зривають. Вони їх нашаровують одна на одну – а згодом під ними ж, прибраними масками, задихаються.

А кохання – лише найвидатніша прижиттєва маска людини.

Але за всякими щоденними клопатами її можна прогавити (М. Матіос).

Членування однієї думки на декілька висловлень відповідає комунікативній ідеї, мовленнєвій потребі автора. У такому разі варто говорити про абзацну парцеляцію. Винесення парцелята в окремий абзац поглиблює думку, обґрунтовує, мотивує базове речення. Слова-скріпи в таких текстах не тільки поєднують усі речення в єдине синтаксичне ціле, а й актуалізують важливий згусток інформації. Названі парцельовані конструкції вирізняються афористичністю, яка виявляється у виборі нестандартної синтаксичної форми, в індивідуально-авторському прагненні саме так передати життєву істину, якусь філософську позицію.

За допомогою абзацної парцеляції створюється відповідне текстове тло, для якого характерна абстрактна семантика, конденсація думки, влучність, образність.

Парцельовані комунікати не відірвані від мікроконтексту, а корелюють із темою всього тексту, беруть участь в інтеграції мовних засобів для реалізації авторської інтенції. Використання парцеляції пов'язане зі створенням мовної естетики й поетичності, експресії та оцінки, пор.: *Я маю... Я повинен... Я мушу... Словом рідним святити душу...* (І. Вихованець); *Людина може любити, скільки завгодно разів. І кожного разу по-іншому. І щоразу – вперше* (М. Матіос); *Аби ніхто з добрих людей не дочекався чогось позичати. Ні голки... Ні нитки... Ні топорюща...* (Ірина Вільде). Як бачимо, парцелювання є індивідуально-авторським прийомом, який уповні передає категорію експресивності, а відтак функцію фігурально-риторичних конструкцій пов'язуємо не тільки з передаванням якоїсь інформації у відшліфованій, чітко структурованій формі, а з можливістю мовця показати свою комунікативну майстерність за допомогою трансформації узвичаєної синтаксичної структури, з уміння автора-адресанта актуалізувати увагу на потрібному слові й естетично впливати на адресата.

Комунікативно-інтенційний зміст парцельованих конструкцій доповнює пунктуаційно-інтонаційний аналіз. Як зазначає Н. Плющ, інтонація є засобом існування парцеляції [7, с. 69]. Адже кожен виділений сегмент, окрім того, що вносить нову, ремну інформацію, має інтонаційний контур і логічний наголос на комунікативно значущому слові. Парцеляти можуть уповільнювати і прискорювати темп висловлення, пор.: *Коли читаю зімітовані скандали людей публічних, я думаю про них, як про людей нещасних більше, аніж я. Розумію, що їм не вистачає натуральності саме приватного життя. І тому вони такі охочі до публічного епатажу й продукування сенсацій* (М. Матіос). Спостерігаємо в такій надфразній єдності сповільнений тон, актуалізуються окремі змістові центри, які загалом спрямовані на повідомлення висновку, підсумку, результату. І навпаки: *Все нагадує, все в очі коле! Хоч з хати тікай світ за очі... Або вішайся... Але ж – ні втекти, ні повіситись, бо – діти!* (Г. Тарасюк). У цьому разі парцеляти логічно виділяються, а тому поглиблюється, інтенсифікується їхня інформативна наснага.

Комунікативна інтенція деяких парцельованих конструкцій зумовлена емоційністю мовця, що передбачає високу окличну чи питальну інтонацію, обірваний, уривчастий, незавершений інтонаційний малюнок, використання авторських розділових знаків тощо. Напр.: *... Я не зістарюся ніколи!!! Ніколи! Ніколи!!! Ніколи не вийду на люди з такою вселенською тугою в очах, розтріпанім волоссям і густою павутиною зіжмаканої шкіри довкруг очей!* (М. Матіос); *Бо насправді – його просто нема, як нема на цій землі нічого святого! Чистого! Ідеального!* (Г. Тарасюк); *І то була – правда! Страшна, пронизлива! Убивча! Але – правда!* (Г. Тарасюк); *... Господи, знову терзаю себе: чому? За що? Через кого?* (Г. Тарасюк). Комунікативно-інтенційний зміст таких конструкцій передає розмірковування мовця-автора, увиразнює мотивацію змісту базового висловлення. Емоційне напруження парцельованих конструкцій посилюється, коли в абсолютному кінці дискурсивного висловлення ставлять два розділові знаки (знак питання і знак оклику; знак питання чи знак оклику з трьома крапками), напр.: *Я коротала біля нього довгі ночі в холодній реанімації, потім іще довго варила супчики, бульончики й кашку. Цілими вечорами тримала його долоню у своїй. Заспокоювала. Умовляла. Переконувала. Виправдовувалася. Господи... чому час робить із нормальної людини мавпу?!* (М. Матіос). Безперечно, експресивність таких конструкцій очевидна. Вона посилюється пресупозитивними чинниками текстової комунікації та особистісними характеристиками мовця, його емоційним напруженням і душевним станом.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Парцельовані комунікати, функціонування яких є результатом мовленнєвого членування єдиного змістового цілого на окремі інтонаційні сегменти, слугують яскравими синтаксичними засобами вербалізації інтенцій мовця. Комунікативно-інтенційний зміст таких конструкцій сфокусований на актуалізації змістових центрів – інтенційної домінанти висловлення, розширенні та поглибленні інформації, вираженні емоційно-оцінної семантики. Функційні можливості парцельованих комунікативних конструкцій виявляються в релевантній вербалізації інтенційного простору мовця на рівні сегментування головних членів речення, його поширювачів і предикативних одиниць – дискурсивних висловлень у простому та складному реченнях, що поглиблюють та розширюють певну інформацію, увиразнюють змістове наповнення інтенцій мовця, актуалізуючи семантику причини, мети, місця, часу тощо. На рівні тексту спостерігаємо абзацну парцеляцію як усебічну репрезентацію мовленнєвих інтенцій, зреалізованих у надфразних єдностях, окремих абзацах, що загалом відповідає комунікативній ідеї автора художнього тексту.

Парцельовані комунікати – яскраві маркери інтенцій естетичності, афористичності та експресивності художнього тексту, використання яких пов'язане з прагматичною компетенцією та комунікативною майстерністю мовця, його умінням актуалізувати потрібну інформацію, використовувати в процесі комунікації трансформативні вияви узвичаєної синтаксичної структури задля створення образно-змістового та естетичного ефекту комунікації. Водночас пунктуаційно-інтонаційний аналіз експресивно виділюваних фрагментів-парцелятивів посилює думку про те, що парцельовані конструкції – засоби динамічності та емоційності художнього дискурсу, використання яких зумовлене глобальною прагматичною настановою тексту, низкою комунікативних стратегій і тактик, вивчення і систематизація яких виформовує предмет наших подальших наукових студій у царині експресивного та комунікативного синтаксису української мови.

Література

1. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика : основні поняття, напрями й методи дослідження / С. Я. Єрмоленко // Мовознавство. – 2005. – № 3 / 4. – С. 112 – 125.
2. Гуйванюк Н. В. Синтаксис неповного речення. Еквіваленти речень : [навчально-методичний посібник] / Н. В. Гуйванюк, А. М. Агафонова, С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : Рута, 2007. – 100 с.
3. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст : Вибрані праці / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 664 с.
4. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
5. Зверева О. С. Функціонування парцельованих конструкцій в сучасному російському поетичному мовленні (у порівнянні з українським) : автореф. дис. на здобуття канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова». – К., 1998. – 16 с.
6. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
7. Плющ Н. П. Парцеляція як засіб експресивного синтаксису / Н. П. Плющ // Українська мова і література в школі. – 1981. – № 1. – С. 68 – 71.
8. Радзієвська Т. В. Текст як засіб комунікації / Т. В. Радзієвська. – К. : Видавництво НАН України, 1998. – 194 с.
9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : [підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

10. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : [навч. посібник] / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

11. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : «Букрек», 2014. – 412 с.

12. Шевченко Т. Парцеляція як засіб емотивної експресії в текстовій організації мовленнєвого масиву / Т. Шевченко // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Вип.13. – Донецьк : ДонНУ, 2005. – С. 364 – 368.

References

1. Iermolenko, S. Ya. (2005), *Linhvostylistyka : osnovni poniattia, napriamy u metody doslidzhennia* [Linguo-stylistics: basic concepts, directions and methods of research], *Movoznavstvo*, № 3 / 4, pp. 112 – 125.

2. Huivaniuk, N. V., Agafonova, A. M., Shabat-Savka, S. T. (2007), *Syntaksys nepovnoho rechennia. Ekvivalenty rechen* [Syntax of the incomplete sentence. Sentence equivalents], Ruta, Chernivtsi, 100 p.

3. Huivaniuk, N. V. (2009), *Slovo – Rechennia – Tekst : Vybrani pratsi* [Word - Sentence - Text: Selected Works], Chernivetskyi nats. un-t, Chernivtsi, 664 p.

4. Zahnitko, A. P. (2001), *Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys* [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax], DonNU, Donetsk, 662 p.

5. Zvierieva, O. S. (1998), *Funktsionuvannia partselovanykh konstrukttsii v suchasnomu rosiiskomu poetychnomu movlenni (u porivnianni z ukrainskym)* [Functioning of parcellated constructions in contemporary Russian poetic speech (as compared with Ukrainian)], K., 16 p.

6. Kukharenko, V. A. (2004), *Intepretatsiia tekstu* [Text Interpretation], Nova knyha, Vinnytsia, 272 p.

7. Pliushch, N. P. (1981), *Partseliatsiia yak zasib ekspresyvnoho syntaksysu* [Parcellation as a means of expressive syntax], *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, № 1, pp. 68 – 71.

8. Radziievska, T. V. (1998), *Tekst yak zasib komunikatsii* [Text as a means of communication], K., Vydavnytstvo NAN Ukrainy, 194 p.

9. Selivanova, O. O. (2008), *Suchasna linhvistyka : napriamy ta problemy* [Modern linguistics: trends and issues], Dovkillia-K, Poltava, 712 p.

10. Slynko, I. I., Huivaniuk, N. V., Kobylianska, M. F. (1994), *Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy: Problemni pytannia* [Syntax of the modern Ukrainian language: Problematic issues], Vyscha shkola, K., 670 p.

11. Shabat-Savka, S. T. (2014), *Katehoriia komunikatyvnoi intentsii v ukrainskii movi* [Category of communicative intention in the Ukrainian language], Bukrek, Chernivtsi, 412 p.

12. Shevchenko, T. (2005), *Partseliatsiia yak zasib emotyvnoi ekspresii v tekstovii orhanizatsii movlennievoho masyvu* [Parcellation as a means of emotional expression in a text organization of the speech array], *Linhvistychni studii*, Vyp.13, DonNU, Donetsk, pp. 364 – 368.

С. Т. Шабат-Савка,

*Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича,
кафедра современного украинского языка*

ПАРЦЕЛЛИРОВАННЫЕ КОММУНИКАТЫ КАК МАРКЕРЫ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ИНТЕНЦИЙ ГОВОРЯЩЕГО И ЭКСПРЕССИВНОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

В статье проанализировано коммуникативно-интенциональное содержание, функциональные возможности и пунктуационные параметры парцеллированных коммуникатов в художественном тексте, в частности, отмечено, что парцеллированные конструкции служат релевантными синтаксическими средствами вербализации интенций говорящего, направленных на актуализацию смыслового центра высказывания, на выделение его интенциональной доминанты, на расширение и углубление информации, подчеркивания индивидуально-авторского виденья мира и эмоционально-аксиологических параметров текстовой коммуникации; установлено, что функционирование парцеллированных коммуникатов связано с прагматической компетенцией говорящего-автора, его умением использовать трансформационные проявления общепринятой синтаксической структуры ради создания экспрессивности и динамики художественного текста.

Ключевые слова: коммуникативная интенция, говорящий, парцеллированные коммуникаты, экспрессивность, дискурсивное высказывание, абзацная парцелляция, текст.

S. T. Shabat-Savka,

*Yurii Fedkovych Chernivtsi National University
Modern Ukrainian Language Department*

PARCELLATED COMMUNICATES AS MARKERS OF VERBALIZATION OF THE SPEAKER'S INTENTIONS AND EXPRESSIVENESS OF A FICTION TEXT

The article analyzes the communicative-intentional message, functionality, and punctuation-intonational features of parcellated communicates in a fiction text, and states in particular that parcellated constructions are relevant syntactic means of verbalization the speaker's intentions aimed at actualizing the semantic center of the utterance, highlighting its intentional dominant, expanding and deepening information, expressing the author's individual vision of the world and emotion-axiological parameters of text communication. It is postulated that the segmentation of the single syntactic structure of the sentence into separate syntagmas is due to the author's intention and serves as a stylistically motivated means of formulation of thought, since parceling is used to vividly express the emotional power of the utterance and to violate conventional intonational-syntagmatic models for a particular purpose.

Functional potential of parcellated communicates is manifested in the relevant verbalization of the speaker's intentional space at the segmentation level of the main members of the sentence and its distributors, predicative units – discourse statements in simple and complex sentences that deepen and expand information, emphasize the speaker's intention message actualizing the semantics of cause, purpose, place, time etc. At the text level, paragraph parcellation is observed as a comprehensive representation of the speaker's

intentions realized in superphrasal unities, separate paragraphs, which is generally in line with the communicative idea of the author of a fiction text.

With the use of a number of linguistic methods (for example, descriptive and contextual interpretation methods, methods of transformation analysis), it is established factually that functioning of parcellated communicates is connected with the pragmatic competence of the speaker-author, his/her ability to use transformative implications of conventional syntactic structures to create expressiveness and dynamism of a fiction text.

Key words: communicative intention, speaker, parcellated communicates, expressiveness, discursive utterance, paragraph parcellation, text.

УДК 811.161.2'371:82-1Костенко

О. В. Яковлева,

д-р філол. наук, проф.,

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор кафедри загального та слов'янського мовознавства*

ДО ПРОБЛЕМИ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА В ЛІНГВІСТИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ЛІНИ КОСТЕНКО)

У статті описано різновиди значення слова, які наразі є актуальними у лінгвістичних дослідженнях. Особлива увага приділяється символічному значенню онімів у віршах видатної української поетеси Л. Костенко. Крім символічного наповнення, до семантики онімів додаються й авторські конотації.

Ключові слова: найближче значення, лексикографічне, психологічно реальне й символічне значення, онім, апелятив.

Як відомо, наука про значення – семасіологія, або семантика – виникла в ХІХ ст. Упродовж всього століття ця наука лише спиналася на ноги [2, с. 98]. Але й сьогодні значення є об'єктом уваги не тільки лінгвістичної семантики, а й інших наук, зокрема, логіки, філософії, психології тощо. Таким чином, проблема значення є однією з найбільш складних і дискусійних у гуманітарних галузях знань [7, с. 185].

Метою статті є аналіз значення, у тому числі й символічного, у власних назвах вибраних поезій Л. Костенко з урахуванням авторських конотацій, які додаються до загальновідомої символіки.

О. Селіванова наводить ідеї як вітчизняних, так і зарубіжних науковців стосовно розуміння феномена значення. Ми звернули увагу на яскраву метафору, що ілюструє неможливість виокремлення фіксованого, раз і назавжди закріпленого у свідомості значення слова, бо такі значення – «це не мертві комахи, які можна приколотися шпильками, а живі метелики, що невловимо кружляють біля нас, або риби, які вислизують із рук, коли здається, що їх спіймали» [там само, с. 186].

Дослідники мають не тільки власне розуміння, визначення значення, а й оригінальні теорії, у яких звертають увагу на різні аспекти тлумачення цього феномена. Важливим для нашого дослідження є психологічний аспект, «у якому значення трактується як складне психічне (духовне) явище, що має дві сторони – індивідуальний зміст і колективний досвід, – або як складна психічна сутність, феномен, пов'язаний із чуттєво сприйнятим символом [8, с. 80-81].